

Bölüm 7

OSMANLI CEZA HUKUKUNA AİT KAYNAK TÜRLERİ

Duygu TANIDI¹

GİRİŞ

Hız. Peygamber tarafından kurulan ilk İslam devletiyle söz konusu dinin hukuki yapısının temelleri atılmıştır. Medine şehir devleti anayasası kapsamında formüle edilen ve yazılı sürecinin de başladığı dönemden günümüze kadar İslam hukuku, Müslümanların yaşayışları, değişen zamanın gereklilikleri, coğrafya farklılıkları gibi sebeplerle aslına sadık kalarak hem değişmiş, hem de zenginleşmiştir. Bu olağan bir durumdur. Çünkü zaman mefhumu içinde insan ve insanın ürettiği yapılar için değişim kaçınılmazdır.

Hayatın özündeki değişim gerçekliği içinde, bulunduğu yer ve zaman şartlarına göre şekillenen İslam hukuku, müçtehidlerin, fakihlerin ve mezhep imamlarının katkıları ile büyük İslam medeniyeti içinde pratik anlamda en çok ihtiyaç duyulan alanlardan biri olmuştur. Çünkü genel olarak hukukun adaleti sağlama, yaşanan her türlü anlaşmazlık veya resmi iş anlamlarında insanların ihtiyaçlarını karşılaması durumu vardır. Kişinin bir yakını öldüğünde gerekli olan defin işlemlerinden, borcunu alamayan alacaklıdan, şiddetli geçimsizlik sonucu boşanmak isteyen kadından, yetim kalan çocuğun bakımına kadar çok geniş bir yelpazede İslam hukuku, dine uygun olarak yapılması gerekenleri ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. İslam ümmeti genel itibarıyla kurallara uymuştur ve günümüzde bile şeriatla yönetilen ülkelerde halen uyulmaktadır.

Osmanlı Devleti de İslam medeniyetinin savunuculuğunu yüzyıllar boyu yapması, hilafeti uhdesinde bulundurması ve yine bu medeniyet için gelecek zamanlara kalacak şekilde çeşitli boyutlarda zengin bir birikim bırakmasıyla, hem İslam, hem de insanlık tarihine katkıda bulunmuştur. Kendine has yapısı ve şartları içerisinde geniş bir coğrafyada hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu için hukuk mefhumu da esas kaynağını İslam dininden alır. Geleneksel bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti'nin kendi koşul, yer ve zamanlarına göre oluşan şekliyle bir İslam hukuku yorumu olagelmıştır. Yani Osmanlılar, şeria-

¹ Arş. Gör., Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tarih Bölümü, dtanidi@ogu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Akgündüz, A. ve Cin, H. (1995). *Türk Hukuk Tarihi Kamu Hukuku*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
2. Avcı, M. (2010), *Osmanlı Ceza Hukuku: Genel Hükümler*. Konya: Mimoza Yayınları.
3. Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi (2017). Yay. Haz. İskender Türe & Salim Kaynar, İstanbul: Seçil Ofset.
4. Bebek, A. (1993). "Ceza", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 7, İstanbul, 469-470.
5. Boynukalın, M. (2009), "Suç", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 37, İstanbul, 453-457.
6. Dalgın, N.; Koçak, Ş. & Şahin, O. (2014), *İslam Hukuku: İslam Hukukuna Giriş/ Aile Hukuku/ Miras ve Ceza Hukuku*, İstanbul: Ensar Yayınları.
7. Demirtaş, H. N. (2016). *Fetvaları ile Şeyhülislam Ebusuud Efendi*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
8. Develliođlu, F. (2002), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları Sözlük Dizisi: 1.
9. Düzdađ, M. Ertuđrul (2015), *Şeyhülislam Ebusuud Efendi Fetvaları: Kanuni devrinde Osmanlı hayatı*, İstanbul: Kapı Yayınları
10. Gümrükçüođlu Okur, S. (2010), *Şikâyet Defterleri Işığında Osmanlı Hukuku ve Uygulaması (1649-1653)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.
11. Karaman, H. (2010). *Ana Hatlarıyla İslam Hukuku: Giriş ve Amme Hukuku*, Cilt 1, İstanbul: Ensar Yayınları.
12. Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali (1994). Çev. Elmalılı Hamdi Yazır, İstanbul: Huzur Yayınevi.
13. Muhammed Ebu Zehra (1994). *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, Çev. İbrahim Tüfekçi, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
14. Osmanlı Arşivinde Şeyhülislam Fetvaları (2015), Yay. Haz. Sinan Çuluk & Yılmaz Karaca, İstanbul: Seçil Ofset.
15. Özen, Ş. (2007). *Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları-Tespitler, Problemler, Teklifler Sempozyumu*, Ed. Ali Akyıldız, Ş. Tufan Buzpınar, Mustafa Sinanođlu, İstanbul: İSAM Yayınları, 97- 116.
16. Şekerci, O. (1996). *İslam Ceza Hukukunda Ta'zir Suçları Ve Cezaları*, İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
17. Tekin, Y. (1995). *Şer'iyye Sicilleri Işığında Osmanlı Devleti'nde Ta'zir Suç ve Cezaları (1179/1765)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
18. Türcan, T. (2013). *İslam Hukukuna Giriş*, ed. Hacı Yunus Apaydın, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
19. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>
20. Uđur, Y. (2009), Şer'iyye Sicilleri, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 9, İstanbul, 8-11.
21. Uslu, R., http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi37_pdf/7ilahiyat/uslu_rifat.pdf,
22. Yurtseven, Y. (2001). Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.